

คู่มืออาสาสร้างสุขให้เด็ก

งานจิตอาสาในสถานสงเคราะห์

และสถานคุ้มครอง

คู่มืออาสาสร้างสุขให้เด็ก

งานจิตอาสาในสถานสงเคราะห์และสถานคุ้มครอง

ข้อมูล: คณะทำงานโครงการพัฒนาแหล่ง(ศูนย์)เรียนรู้และส่งเสริมจิตอาสาเพื่อเด็กในสถานสงเคราะห์

- สถานสงเคราะห์เด็กอ่อนปากเกร็ด
- สถานสงเคราะห์เด็กอ่อนรังสิต
- สถานสงเคราะห์เด็กหญิงบ้านราชวิถี
- สถานคุ้มครองและพัฒนาคนพิการบ้านนนทภูมิ
- สถานคุ้มครองและพัฒนาคนพิการบ้านเฟื่องฟ้า

สหทัยมูลนิธิ

มูลนิธิเพื่อเด็กพิการ

มูลนิธิสุขภาพไทย

พิมพ์ครั้งที่ 1 มิถุนายน 2563 จำนวน 1,000 เล่ม

ออกแบบปก-จัดรูปเล่ม: ชนิสรา นาดนอม

พิสูจน์อักษร: วิลาสินี แซ่แท้
จุนีซ่า สุทธิประภา

สนับสนุนโดย:

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.)

จัดพิมพ์/ทำโดย:

โครงการพัฒนาแหล่ง(ศูนย์)เรียนรู้และส่งเสริมจิตอาสาเพื่อเด็กในสถานสงเคราะห์

มูลนิธิสุขภาพไทย

520/1-2 ถนนเทศบาลรังรักษ์เหนือ ซอย16 แขวงลาดยาว เขตจตุจักร

กรุงเทพฯ 10900

โทรศัพท์ 0-2589-4243, 087-510-1687 โทรสาร 0-2591-8092

E-mail: thaihof@gmail.com

Facebook: พลังอาสาสมัครสร้างสุข มูลนิธิสุขภาพไทย

Website: www.thaihof.org

พิมพ์ที่: อุษาการพิมพ์

คำนำ

งานอาสาสมัครเป็นงานที่ใครๆ ก็สามารถทำได้ มาด้วยใจและ
กายที่พร้อม

งานเบื้องหน้าไม่ว่าจะหนักเบาอย่างไร ร้อนแดดแผดเผาหรือ
ฝ้ามฝน เราก็เห็นอาสาสมัครจำนวนมาก ลงแรงเข้าช่วยเหลือไม่ขาดสาย

เมื่อกายใจพร้อมแล้ว การเตรียมตัวในด้านอื่นๆ ก็มี ความสำคัญ
ยิ่งเสมือนหนึ่งเป็นการเพิ่มพลังให้จิตอาสาทุกคนได้ หนุ่นงานให้ผลิดอก
ออกผลได้อย่างสมบูรณ์ยิ่งขึ้น การเตรียมตัว หรือการเตรียมพร้อมนั้น เป็น
เรื่องของทั้งความรู้และความเข้าใจ ในงานอาสาสมัครนั้นๆ

**คู่มืออาสาสร้างสุขให้เด็ก งานจิตอาสาในสถานสงเคราะห์
และสถานคุ้มครอง** เล่มนี้ ได้รวบรวมความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับสถานการณ์
ปัญหาเด็ก ชีวิต เด็กในสถานสงเคราะห์ ตลอดจนความรู้ในการส่งเสริม
พัฒนา เด็กอย่างง่ายๆ และข้อปฏิบัติต่อเด็ก ที่สำคัญยิ่ง คือการทำ
ความเข้าใจต่อสภาพเด็กๆ ในสถานสงเคราะห์ ซึ่งดำรงชีวิตแตกต่าง จากเด็ก
ทั่วไป แต่เขาก็ยังมีชีวิตและหัวใจเช่นเด็กๆ ทุกคน ที่ต้องการความรัก
ความเอาใจใส่ จึงเป็นเรื่องที่อาสาสมัครควร เตรียมความพร้อมด้านความ
เข้าใจพื้นฐานนี้

มูลนิธิสุภาพไทย ขอขอบคุณ ผู้บริหารและบุคลากร ในสถาน
สงเคราะห์ องค์กรภาคีเครือข่ายและอาสาสมัคร ที่ช่วยกันจัดทำข้อมูล
คู่มืออาสาฯ เล่มนี้ หากมีข้อผิดพลาด ประการใด ทางมูลนิธิสุภาพไทย
ขอน้อมรับไว้ และจะนำมา ปรับปรุงในโอกาสต่อไป ท้ายนี้ ขอขอบคุณ
อาสา ที่ได้ลงแรง กายใจและปันเวลาแบ่งชีวิตส่วนหนึ่งของท่านให้กับเด็ก
ใน สถานสงเคราะห์ เพื่อมุ่งหวังให้เด็กทุกคนเติบโตใหญ่ด้วยกายใจที่สมบูรณ์

โครงการพัฒนาแหล่ง (ศูนย์) เรียนรู้และส่งเสริมจิตอาสา
เพื่อเด็กในสถานสงเคราะห์

มูลนิธิสุภาพไทย

สารบัญ

	หน้า
รู้จักสถานสงเคราะห์	7
สถานการณ์เด็กและเยาวชน	7
งานสวัสดิการของรัฐ	9
การบริการในสถานสงเคราะห์	11
ชีวิตของเด็ก	13
พลังอาสาสร้างสุขให้เด็ก	18
อาสาสมัคร คือ ใคร	18
ข้อควรปฏิบัติในการเป็นอาสาสมัคร	22
คำถามที่พบบ่อย	25
สิทธิของหนู...พื้รู้หรือยัง	33
โครงการพัฒนาแหล่ง (ศูนย์) เรียนรู้ และส่งเสริมคุณภาพชีวิตเด็ก ในสถานสงเคราะห์	38

รู้จักสถานสงเคราะห์

สถานการณ์เด็ก และเยาวชน

แม้ว่าสถานการณ์ด้านเด็กในประเทศไทยจะมีจำนวนเด็กเกิดใหม่ลดลง แต่ปัญหาเด็กถูกทอดทิ้งก็ยังมีจำนวนสูง สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เคยสำรวจเมื่อปี 2552 เด็กกำพร้าถูกทอดทิ้งมีจำนวนถึง 88,730 คน ซึ่งเด็กเหล่านี้ถูกทอดทิ้งตามโรงพยาบาล สถานรับเลี้ยงเด็ก และที่สาธารณะ โดยมีสาเหตุหลักจากแม่ที่อยู่ในวัยเรียน และแม่ที่ไม่สามารถเลี้ยงลูกได้ เด็กในกลุ่มนี้นอกจากต้องการโอกาสทางการศึกษาเหมือนเด็กทั่วไปตั้งแต่ปฐมวัยแล้ว ยังต้องการความรักความเอาใจใส่เป็นพิเศษเพื่อให้เด็กสามารถปรับตัวกับสังคมได้

เมื่อเดือนพฤษภาคม 2560 โดยการให้ข้อมูลของกรมกิจการเด็กและเยาวชน (ดย.) กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ว่า เด็กตั้งแต่วัยแรกเกิด จนถึง 6 ขวบ ถูกทอดทิ้งในสถานที่ต่างๆ มีอัตราสูงขึ้นทุกปี โดยในสถานสงเคราะห์ทั่วประเทศ 30 แห่ง (ของกรม ดย.) มีการดูแลเด็กที่ถูกทอดทิ้งมากถึง 5,039 คน ซึ่งในปี 2557 มีเด็กถูกทิ้งและเข้ามาในสถานสงเคราะห์ที่ดูแลอยู่ จำนวน 146 คน ในปี 2558 จำนวน 197 คน ในปี 2559 จำนวน 164 คน แต่เฉพาะเดือนมกราคมถึงพฤษภาคม 2560 มีจำนวนเด็กแล้ว ถึง 167 คนส่วนใหญ่พบมากในพื้นที่โรงงาน หรือแรงงานต่างด้าว ได้แก่ กรุงเทพฯ สมุทรปราการ สมุทรสาคร ปทุมธานี

และในปี 2562 มีเด็กมากถึง 2,409 คนที่ได้รับการคุ้มครองในกระบวนการคุ้มครองเด็กของกรมกิจการเด็กและเยาวชน และสาเหตุการเข้ารับบริการคุ้มครองเด็ก 5 อันดับสูงสุดคือ 1) เด็กอยู่ในสภาพยากลำบาก 30.76% 2) ความรุนแรงในครอบครัว 16.39% 3) ทารุณกรรม 14.00% 4) เด็กที่เสี่ยงต่อการกระทำผิด 8.38% 5) เด็กเร่ร่อน 6.84% ซึ่งสถานการณ์ปัจจุบันจึงยังมีเด็กจำนวนมากที่จำเป็นต้องเข้าไปพักอาศัย และได้รับการเลี้ยงดูจากสถานสงเคราะห์ทั้งภาครัฐและภาคองค์กรพัฒนาเอกชนอย่างต่อเนื่อง

งานสวัสดิการของรัฐ

กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ได้จัดให้มีหน่วยงานในการดูแลเด็ก ดังนี้

กรมกิจการเด็กและเยาวชน มีการดำเนินการจัดสวัสดิการสังคมในรูปแบบของสถานรองรับเด็ก 30 แห่ง และบ้านพักเด็กและครอบครัว 76 แห่งทั่วประเทศ ดังนี้

1. สถานรองรับเด็ก

1) การดูแลเด็กในสถานแรกรับ (รับเด็กอายุ 6-18 ปี) มีสถานแรกรับเด็กชาย-หญิง จำนวน 2 แห่ง คือ สถานแรกรับเด็กชายปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี และสถานแรกรับเด็กหญิงบ้านธัญญพร จังหวัดปทุมธานี

2) การดูแลเด็กก่อนในสถานสงเคราะห์ (รับเด็กแรกเกิด-6 ปี) มี 8 แห่ง คือ สถานสงเคราะห์เด็กก่อนปากเกร็ด สถานสงเคราะห์เด็กก่อนพญาไท สถานสงเคราะห์เด็กบ้านแคนทอง สถานสงเคราะห์เด็กอ่อนรังสิต สถานสงเคราะห์เด็กบ้านเวียงพิงค์ สถานสงเคราะห์เด็กหญิงอุดรธานี สถานสงเคราะห์เด็กบ้านสงขลา และสถานสงเคราะห์เด็กชายบ้านนครศรีธรรมราช

3) การดูแลเด็กในสถานสงเคราะห์เด็ก (รับเด็กอายุ 6-18 ปี) มี 14 แห่ง คือ สถานสงเคราะห์เด็กหญิงบ้านราชวิถี สถานสงเคราะห์เด็กหญิงจังหวัดสระบุรี สถานสงเคราะห์เด็กชายบ้านเชียงใหม่ สถานสงเคราะห์เด็กชายบ้านราชสีมา สถานสงเคราะห์เด็กชายบ้านบางละมุง สถานสงเคราะห์เด็กชายบ้านหนองคาย สถานสงเคราะห์เด็กเยาวชนมูลนิธิมหาราช สถานสงเคราะห์เด็กปัตตานี สถานสงเคราะห์เด็กชายนราธิวาส

สถานสงเคราะห์เด็กชายจังหวัดยะลา สถานสงเคราะห์เด็กชายบ้านมหาเมฆ สถานสงเคราะห์เด็กชายบ้านปากเกร็ด ศูนย์สงเคราะห์และฝึกอาชีพเยาวชนจังหวัดศรีสะเกษ และสถาบันเพาะกล้าคุณธรรม

4) การดูแลเด็กในสถานคุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก (รับเด็กอายุ 6-18 ปี) มี 2 แห่ง คือ สถานคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กระยอง จังหวัดระยอง และสถานคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กภาคตะวันออกเฉียงเหนือจังหวัดขอนแก่น

5) การดูแลเด็กในสถานพัฒนาและฟื้นฟู (รับเด็กอายุ 6-18 ปี) มี 4 แห่ง คือ สถานพัฒนาและฟื้นฟูเด็กจังหวัดหนองคาย สถานพัฒนาและฟื้นฟูเด็กจังหวัดชลบุรี สถานพัฒนาและฟื้นฟูเด็กจังหวัดลำปาง สถานพัฒนาและฟื้นฟูเด็กจังหวัดสุราษฎร์ธานี

2. การรับบริการที่พักชั่วคราวแก่เด็กและครอบครัว

ที่ประสบปัญหาตลอด 24 ชั่วโมง โดยเป็นสถานแรกรับตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 และเป็นสถานที่รับตัว ชั่วคราวตามกฎหมาย 3 ฉบับ คือ พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณี พ.ศ. 2539 พระราชบัญญัติคุ้มครอง ผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 และ พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 ดำเนินการในบ้านพักเด็กและครอบครัว 76 แห่งทั่วประเทศ

กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ มีการดำเนินการจัดสวัสดิการสังคมในรูปแบบสถานคุ้มครองและพัฒนาคนพิการ (เด็กแรกเกิด-18 ปี) ดังนี้

1. การดูแลเด็กในสถานคุ้มครองและพัฒนาคนพิการ (รับเด็กแรกเกิด-7 ปี) มี 1 แห่ง คือ สถานคุ้มครองและพัฒนาคนพิการบ้านเฟื่องฟ้า
2. การดูแลเด็กในสถานคุ้มครองและพัฒนาคนพิการ (รับเด็กอายุ 7-18 ปี) มี 4 แห่ง คือ สถานคุ้มครองและพัฒนาคนพิการบ้านราชาวดีชาย สถานคุ้มครองและพัฒนาคนพิการบ้านราชาวดีหญิง สถานคุ้มครองและพัฒนาคนพิการราชบุรี

การบริการในสถานสงเคราะห์

สถานสงเคราะห์อาจมีภารกิจต่างกันบ้าง แต่จะมีบทบาทพื้นฐานคล้ายๆ กัน ดังนี้

1. การเลี้ยงดู ให้นมอาหารเสริม และอาหารที่เหมาะสมตามวัย มีสถานที่อยู่สะอาด มักแบ่งอาคารหรือห้องตามอายุ ของเด็ก มีแม่บ้านและพี่เลี้ยงคอยดูแลให้ความรัก ความอบอุ่น
2. การรักษาพยาบาลและโภชนาการ เน้นการป้องกัน แก้ไข และบำบัดรักษาสุขภาพอนามัยของ เด็ก ให้วัคซีนสร้างภูมิคุ้มกันโรคตามวัย มีพยาบาลดูแลตลอด 24 ชั่วโมง
3. การส่งเสริมพัฒนาการเด็ก มีนักพัฒนาการแบ่ง กลุ่มจัดกิจกรรมเสริมพัฒนาการตามช่วงวัยได้แก่ พัฒนาการ ทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ สังคม และบุคลิกภาพ

4. สังคมสงเคราะห์ จัดทำทะเบียนประวัติเด็ก ส่งเด็ก กลับคืนสู่ครอบครัวเดิม และพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กในสถานสงเคราะห์ ให้เด็กมีการเรียนรู้เชิงสังคม ตลอดจนเตรียมความพร้อมของเด็กก่อนส่งไปอยู่ในครอบครัวทดแทน

ชีวิตของเด็ก

แม้ว่าเด็กในสถานสงเคราะห์จะมาจากที่ต่างกันอย่างสิ้นเชิง แต่ประสบการณ์ที่เด็กในสถานสงเคราะห์ทุกคนมีร่วมกัน คือ การพลัดพราก แยกจากครอบครัวหรือผู้เลี้ยงดูที่คุ้นเคย การเปลี่ยนแปลงที่กินอยู่หลับนอนบ่อยครั้ง แต่ทุกครั้งทำให้เด็กเกิดความไม่มั่นใจ ไม่ปลอดภัย รู้สึกกลัว เศร้า ไม่เข้าใจว่า เกิดอะไรขึ้นกับเขา ด้วยสัญญาชตาณการเอาตัวรอด เด็กจึงเรียนรู้ที่จะปรับตัว เพื่อเรียกร้องหาความมั่นคงปลอดภัยจากผู้เลี้ยงดู ซึ่งวิธีการของเด็กแต่ละคน จะแตกต่างกันไปตามอายุ ปัจจัยทางกายภาพ และประสบการณ์เดิมว่าจะทำอย่างไรให้ผู้เลี้ยงดูสนใจ จะตอบสนองต่อ

ผู้เลี้ยงดูแต่ละคนที่ผลัดเปลี่ยนกันมาดูแลเขาอย่างไร เพื่อให้ตัวเขานั้นสามารถอยู่กับผู้ใหญ่หลายคนที่ล้วนแต่ต่างจิตต่างใจได้อย่างราบรื่นและปลอดภัย

ถ้าเด็กได้รับการตอบสนองจากผู้เลี้ยงดูหน้าใหม่อย่างเหมาะสม สม่่าเสมอ ฟังฟังได้ ไม่ผิดหวัง เด็กจะสบายกาย สบายใจ และจะเริ่มสร้างความผูกพัน ให้ความไว้วางใจกับ ผู้เลี้ยงดูคนนั้น ขณะเดียวกันเด็กจะเริ่มมั่นใจว่าเขาไม่ถูกทอดทิ้ง แต่เป็นที่รักและชื่นชมของผู้ใหญ่ รู้สึกตัวเองมีคุณค่า เมื่อเด็กมีความมั่นใจและพัฒนาความไว้วางใจในผู้ใหญ่ได้ เด็กก็พร้อมที่จะเรียนรู้ พัฒนาต่อไปตามวัย ทั้งในด้านร่างกาย อารมณ์ สติปัญญา และสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ถ้าผู้เลี้ยงดูสามารถตอบสนองได้ตามวัย ตามความต้องการของเด็ก การพัฒนานั้นก็จะเป็นอย่างเหมาะสม ทำให้เด็กรู้จักการควบคุมอารมณ์ของตัวเอง เข้าใจความรู้สึกนึกคิดของผู้อื่น รู้เหตุรู้ผล ไว้วางใจผู้ใหญ่ และมีความรู้สึกภูมิใจในตัวเอง นั้นจะติดตัวเด็กไปเสมอ เป็นภูมิคุ้มกัน ทางจิตใจที่ช่วยให้เขาสามารถรับมือกับความเปลี่ยนแปลง และการพลัดพรากที่จะเกิดขึ้นอีกได้อย่างมั่นคง

ในทางตรงกันข้าม ถ้าเด็กไม่ได้รับการตอบสนองจาก ผู้เลี้ยงดูหน้าใหม่อย่างเหมาะสม หรือได้แต่ไม่สม่่าเสมอ เมื่อเรียกร้องกลับได้แต่ความผิดหวัง ทำให้เด็กเรียนรู้ว่าคาดหวัง อะไรกับใครไม่ได้ เขาจะรู้สึกสับสน หวาดกลัว เครียด โกรธ จนที่สุดพัฒนาเป็นความสิ้นหวัง เศร้า ไม่สนใจสิ่งแวดลอม เกิดความรู้สึกว่าตัวเองไร้ค่า ไม่มีใครรัก ไม่มีใครสนใจ ฟังฟังใครไม่ได้ ไม่ไว้วางใจใคร เด็กจะเอาตัวรอดด้วยการเรียนรู้ว่าจะปฏิบัติต่อผู้เลี้ยงดูแต่ละคนอย่างไร เพื่อให้ตัวเองปลอดภัย ไม่คาดหวังอะไรจากผู้เลี้ยงดู แต่พยายามฟังตัวเอง ไม่สนใจคนอื่น ไม่แสดงออกถึง

ความต้องการของตัวเอง เก็บจำความโกรธไว้ จนกระทั่งเมื่อไหร่ที่รับไม่ได้ ก็จะแสดงออกอย่างรุนแรง เด็กที่เต็มไปด้วยความทุกข์นี้จะมีพัฒนาการช้า โดยเฉพาะทางด้านความคิด สติปัญญา เพราะใช้พลังงานทั้งหมดไปหมกมุ่นอยู่กับความกลัว ความไม่มั่นใจว่าจะอะไรจะเกิดขึ้นกับชีวิตของตัวเอง และความรู้สึกขาดรัก ความรู้สึกทางลบที่เกิดขึ้นนี้จะติดตัวเด็กไปเช่นกัน เมื่อเขาต้องเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงและการพลัดพรากอีก โดยขาดภูมิคุ้มกันทางใจ ชีวิตก็ไม่ต่างจากความทุกข์ถาวร ที่แม้จะมีผู้หวังดีหยิบยื่นความรัก ความห่วงใยให้ ก็ไม่อาจสัมผัสได้เมื่อเขาไม่อาจไวใจใครได้อีก

ภูมิคุ้มกันทางใจจะเกิดขึ้นได้ ก็ต่อเมื่อเด็กพัฒนาความผูกพันอย่างต่อเนื่องยาวนานกับผู้ใหญ่ เมื่อยังเล็ก เด็กจะไม่เฉพาะเจาะจงว่าเป็นใคร จะพอใจผู้ใหญ่ทุกคนที่ดูแลเวลาเด็กต้องการ แต่เมื่ออายุ 6-9 เดือน เด็กจะเริ่มรู้จักว่า จะไว้วางใจใครให้เป็นที่พึ่งพิงของ เขาซึ่งก็มัก เป็นคนที่เลี้ยงดูใกล้ชิด ตอบสนองความต้องการของเด็กได้สม่ำเสมอ

ด้วยข้อจำกัดของจำนวน “แม่” หรือพี่เลี้ยงต่อจำนวน เด็ก ในสถานสงเคราะห์ ทำให้การส่งเสริมความมั่นคงทางอารมณ์ และกระบวนการพัฒนาที่เหมาะสมเป็นไปได้ยากลำบาก เนื่องจากการเรียนรู้ในวัยเด็กเล็กนั้นต้องการทั้งเวลาและความใกล้ชิด การมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างเด็กกับผู้ใหญ่ในลักษณะตัวต่อตัว ที่จะสามารถซึมซับ ถ่ายทอดความรู้สึก สีหน้า น้ำเสียง อารมณ์ระหว่างกันและกันได้ นี่จึงเป็นที่มาของโครงการอาสาสมัคร ซึ่งมองหาผู้ใหญ่ที่มีเวลาเข้ามาช่วย ดูแลเด็กในลักษณะตัวต่อตัวอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง เพื่อช่วยสร้างความมั่นคงทางจิตใจให้แก่เด็ก ส่งเสริมพัฒนาการทางอารมณ์ และความคิดให้สมวัย บนรากฐานความผูกพันของเด็กที่มีต่อผู้ใหญ่

เมื่อเด็กเติบโตเข้าสู่วัยรุ่น ซึ่งถือเป็นวัยหัวเลี้ยวหัวต่อของชีวิต ปรับเปลี่ยนจากวัยเด็กเข้าสู่ผู้ใหญ่ เริ่มตั้งแต่ช่วงอายุประมาณ 12 หรือ 13 ปี มีการเปลี่ยนแปลงด้านร่างกายเป็นสัญญาณสำคัญ และในขณะเดียวกันก็มีพัฒนาการด้านอารมณ์ ที่จะเปลี่ยนแปลงง่าย อ่อนไหว รุนแรง บางครั้งก็เก็บกด มีความคิดเห็นเป็นของตนเอง ซึ่งในช่วงนี้เด็กก็จำเป็นต้องมีอาสาสมัครเช่นกัน

การได้มีอาสาสมัครที่มีวัยต่างกัน ได้คอยมาเป็นเพื่อน พี่หรือลุง ป้า น้าอา ช่วยสร้างสายสัมพันธ์ ให้คำแนะนำ คอยช่วยเหลือ ด้านต่างๆ ให้เด็กวัยรุ่นเหล่านี้ เป็นกระบวนการช่วยให้เด็กได้ ผ่านพ้นวัยหัวเลี้ยว หัวต่อไปได้อย่างราบรื่น

นอกจากเด็กปกติแล้ว ยังมีสถานคุ้มครองและพัฒนาคนพิการ บางแห่งที่ ต้องดูแลเด็กพิการ ซึ่งเด็กกลุ่มนี้เป็นเด็กที่ต้องการปัจจัย พื้นฐานในการดำรงชีวิตเช่นเดียวกับเด็กทั่วไป ต้องการการดูแล เอาใจใส่ ความรัก การเลี้ยงดูอย่างเด็กปกติ ในการดูแลเด็กพิการ อาสาสมัครจะต้องยอมรับและเข้าใจในสภาพร่างกาย และข้อจำกัดของเด็กแต่ละคน อาสาสมัครควรส่งเสริมสนับสนุนการฟื้นฟูศักยภาพของเด็ก และต้องทำอย่างสม่ำเสมอ ให้เด็กได้ฝึกฝนกิจกรรมต่างๆ ด้วยตนเอง

อย่างไรก็ตามในการดูแลเด็กพิการ ซึ่งมีอยู่หลายประเภทนั้น มีข้อแนะนำในการดูแลเบื้องต้นดังนี้

1. ผิดปกติทางการเคลื่อนไหว ต้องหมั่นทำ กายภาพบำบัด ฝึกบริหารกล้ามเนื้อมัดเล็ก กล้ามเนื้อมัดใหญ่ ในส่วนของเด็กสมองพิการ (Cerebral Palsy หรือ C.P.) ควรฝึกการเคี้ยว การกลืน การจับช้อน การถอด ใส่เสื้อผ้า อาบน้ำ เข้าห้องน้ำ เป็นต้น

2. บทพร่องทางสติปัญญา ขาดประสบการณ์การเรียนรู้สิ่งต่างๆ ต้องส่งเสริมให้เด็กเรียนรู้ในการใช้ชีวิตประจำวัน เช่น การใช้ช้อนตักอาหารทานเอง การเข้าห้องน้ำ การแต่งตัว

3. ผิดปกติทางการมองเห็น คอยแนะนำสถานที่ให้เด็กคุ้นเคย พูดคุยซักถาม สัมผัสเด็กให้ได้รับความอบอุ่นจากผู้ดูแล

4. ผิดปกติทางการได้ยิน ทำให้เกิดการเรียนรู้ช้า จึงจำเป็นต้องใส่เครื่องช่วยการได้ยิน และฝึกให้ใช้ภาษามือในการสื่อสาร

ชีวิตเด็กในสถานสงเคราะห์	สิ่งที่อาสาช่วยได้
1. เด็กเล็กในสถานสงเคราะห์มีจำนวนมาก เจ้าหน้าที่ช่วยกระตุ้นพัฒนาการได้อย่างจำกัด	1. ช่วยนวดสัมผัสเด็ก เพราะเด็กจะได้รับการกระตุ้น ผ่อนคลาย มีความสุข สุขภาพจิตดีขึ้น
2. บุคลากรมีจำนวนจำกัดในการป้อนอาหารแก่เด็กและส่งเสริมพัฒนาการด้านต่างๆ	2. ช่วยแบ่งเบางาน และช่วยส่งเสริมพัฒนาการให้เด็กทำอะไรได้ด้วยตัวเองมากที่สุด
3. เด็กจำนวนหนึ่งไม่สามารถไปโรงเรียนปกติได้ เนื่องจากมีพัฒนาการช้ากว่าวัย	3. ช่วยส่งเสริมพัฒนาการ เช่น การอ่านหนังสือ เล่านิทาน และจัดกิจกรรมเรียนรู้สิ่งต่างๆ รอบตัว พาไปทัศนศึกษา ฯลฯ
4. เด็กวัยรุ่น มาจากที่แตกต่างหลากหลาย จึงมีปัญหาทางด้านพฤติกรรมและอารมณ์ที่ต่างกันไป ต้องการใครสักคนที่เข้าใจ	4. เป็นเพื่อนที่พูดคุย แนะนำ สร้างความเข้าใจเพื่อระคับประคองการ เปลี่ยนผ่านจากวัยเด็กไปสู่วัยรุ่น ให้เขามีความมั่นคงและเห็นคุณค่าในตัวเอง

พลังอาสา สร้างสุขให้เด็ก

อาสาสมัคร คือ ใคร

อาสาสมัครคือ ใครก็ได้ที่มีความพร้อมด้านเวลา มีพื้นฐานรักเด็ก อยู่กับเด็กๆ ได้เป็นเวลานาน และสนใจปัญหาของเด็ก อาสาสมัครสามารถเข้ามาเป็นพี่ชายพี่สาว ลุงป้าน้าอา หรือแม่แต่ปู่ย่าตายาย ให้กับเด็กด้วยโอกาสด้วยความตระหนักรู้ว่า เด็กคือความหวังของสังคม และถือเป็นการรับผิดชอบต่อของผู้ใหญ่ทุกคนที่ต้องให้ความช่วยเหลือคุ้มครองเด็ก

อาสาสมัครต้องเตรียมพร้อมอะไร

จากประสบการณ์การดำเนินงานอาสาสมัครพบว่า เมื่อทุกคนแบ่งปันความรัก เพิ่มความใส่ใจความห่วงใยอาหาร และ สร้างสัมพันธ์ภาพกับเด็กที่เราดูแลอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่องนั่นคือ จุดเริ่มต้นของการช่วยให้เด็กมี “ทัศนคติที่ดีต่อตนเอง” และยังส่งเสริม “การสร้างสายสัมพันธ์ระหว่างกัน” ซึ่งจะเป็น รากฐานสำคัญของการดำเนินชีวิตในอนาคตของเด็กๆ ทุกคน

อาสาสมัครควรให้ความสำคัญในความตั้งใจ ความจริงใจและความอาหารที่มีต่อเด็ก ซึ่งจะช่วยสร้างสัมพันธ์ภาพ ที่มีคุณค่า ยืนยาว และมั่นคง ไม่ควรมุ่งเน้นการใช้วัตถุสิ่งของ เพื่อเป็นเครื่องมือในการสร้างความสัมพันธ์กับเด็ก

อาสาสมัครมาด้วยการแบ่งปันเวลา และจิตใจมุ่งมั่นเต็มเปี่ยม ด้วยความรักความปรารถนาดี ที่จะสนับสนุนเด็กๆ ให้เติบโตอย่างมีคุณภาพ โดยไม่มีค่าตอบแทนใดๆ

คุณสมบัติของอาสาสมัคร

1. สามารถมาร่วมกิจกรรมกับเด็กอย่างน้อยสัปดาห์ละ 1 ครั้ง ครั้งละประมาณ 3 ชั่วโมง โดยมาต่อเนื่องอย่างสม่ำเสมอ 4-6 เดือนหรือจนกว่าเด็กจะพ้นจากสถานสงเคราะห์
2. มีความอดทน แบ่งปันความรักให้กับเด็ก
3. ยอมรับในเงื่อนไข ข้อตกลง กติกาของโครงการ เช่น ไม่สามารถเลือกเด็กที่ดูแล แต่ต้องขึ้นกับการพิจารณาของเจ้าหน้าที่ การดูแลเด็กคนเดิมทุกครั้ง ตรงต่อเวลาในการรับ-ส่งเด็ก ฯลฯ
4. มีใจเปิดกว้าง มีทัศนคติที่ดีต่อการอยู่ร่วมกัน พร้อมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นที่แตกต่าง พร้อมรับฟังเจ้าหน้าที่ในเรื่องการดูแลเด็กซึ่งอาจแตกต่างจากความเคยชินเดิม และพร้อมปฏิบัติต่อกันด้วยความเคารพ
5. เป็นผู้ที่เป็นแบบอย่างที่ดีกับเด็ก
6. มีอายุไม่ต่ำกว่า 18 ปี

การเป็นอาสาสมัคร

1. กรอกข้อมูลใบสมัคร พร้อมแนบสำเนาบัตรประชาชน รูปถ่าย 1 นิ้ว และใบรับรองแพทย์
2. การสัมภาษณ์หรือพูดคุยระหว่างเจ้าหน้าที่และอาสา
3. เข้าร่วมการปฐมนิเทศ เพื่อเรียนรู้งาน เรียนรู้ความต้องการของเด็ก และวิธีการส่งเสริมพัฒนาการเด็ก รวมถึงข้อควรปฏิบัติในการเป็นอาสาสมัคร
4. เริ่มปฏิบัติงานอาสาสมัคร
5. หลังจากพบเด็กในแต่ละครั้ง จะมีการพูดคุยแลกเปลี่ยนถึงสิ่งที่ได้พบเห็นระหว่างดูแลเด็ก เพื่อการปรับปรุงแก้ไขปัญหาในครั้งต่อไป
6. ประชุมสรุปบทเรียนการทำงานทุกๆ 2-3 เดือน

กติกาในการดูแลเด็ก

หลังจากท่านได้ตัดสินใจเป็นอาสาสมัครแล้ว เจ้าหน้าที่ จะปรึกษาหารือกับท่านเพื่อจัดเด็กคนใดคนหนึ่งที่เหมาะสม และสอดคล้องกับความต้องการ โดยยึดประโยชน์สูงสุดของเด็กเป็นหลัก โดยมุ่งเน้นให้เด็กมีสุขภาพ หรือพัฒนาการด้านต่างๆ ดีขึ้น

หลีกเลี่ยงการเดินไปเลือกเด็กตามใจชอบ เพราะอาจเป็นการเลือกปฏิบัติด้วยเหตุแห่งความเอ็นดู เมื่อได้รับเด็กมาดูแลแล้ว ในการมาเยี่ยมเยียนเด็กแต่ละครั้ง ขอความร่วมมือให้อาสาสมัครปฏิบัติตาม เงื่อนไข ดังนี้

1. ลงชื่อในสมุดอาสาสมัคร
2. แสดงบัตรประจำตัวอาสาสมัครต่อเจ้าหน้าที่ประจำตึกทุกครั้งเมื่อไปรับเด็ก

3. รับ-ส่ง เด็กตามเวลาที่กำหนด
4. ไม่เข้าไปภายในอาคารหรือบ้านเด็ก หลีกเลี่ยงการ เดินดูเด็กตามอาคารต่างๆ
5. ไม่นำเด็กออกนอกสถานสงเคราะห์
6. ดูแลเด็กอย่างใกล้ชิด ไม่ปล่อยให้เด็กอยู่ตามลำพัง

ข้อควรปฏิบัติในการเป็นอาสาสมัคร

1. สนับสนุนให้เด็กมีความมั่นใจ มีพัฒนาการที่สม่ำเสมอ ไม่อ่อนแอ พึ่งพิง โดย
 - ❁ มาเยี่ยมเด็กอย่างสม่ำเสมอ โดยควรมาอย่างน้อยสัปดาห์ละ 1 ครั้ง โดยไม่จำเป็นต้องมี ของใดๆ มาให้ ความสม่ำเสมอจะช่วยให้เด็กเกิดความผูกพัน และมั่นใจ
 - ❁ ทำความรู้จัก ศึกษานิสัยของเด็กที่ตนดูแล เพื่อให้สามารถตอบสนองความต้องการของเด็กได้อย่างเหมาะสม และทันทั่วทั้งที่
 - ❁ มีกิจกรรมที่สอดคล้องกับพัฒนาการของเด็ก พยายามพูดคุย สอนให้เด็กรู้จักสิ่งรอบตัว ส่งเสริมประสบการณ์ ชีวิตผ่านกิจกรรมต่างๆ และการเล่น
 - ❁ ส่งเสริมให้เด็กทำอะไรด้วยตัวเอง ไม่เอาอก เอาใจ หรือตามใจเด็กมากเกินไป เช่น อุ้มตลอดเวลา ฯลฯ
 - ❁ ชัดเจนว่าสิ่งไหนทำได้ สิ่งไหนทำไม่ได้ จะช่วยสร้างวินัยให้เด็กได้

❁ เมื่อเด็กโกรธ หงุดหงิด เสียใจ ฯลฯ อาสาสมัคร ควรมีท่าทีที่สงบ แสดงความ เข้าอกเข้าใจและใช้คำพูดในเชิงสะท้อนอารมณ์ความรู้สึกขณะนั้นของเด็ก เพื่อให้เด็กเข้าใจ อารมณ์ของตนเองและเรียนรู้ที่จะควบคุมพฤติกรรม ยกตัวอย่าง เช่น เวลาที่เด็กร้องไห้งอแง อาสาสมัครควรพูดว่า “หนูโกรธ มากใช่ไหม...? หนูเลยร้องไห้ หนูไม่พอใจที่พี่ไม่ให้หีบของเล่น ขึ้นนี้ แต่ของเล่นชิ้นนี้มีคนเล่นอยู่ก่อนแล้ว”

2. ปฏิบัติต่อเด็กอย่างอ่อนโยน มีความใจเย็น อดทน และควบคุมอารมณ์ให้มั่นคง ใช้วาจาสุภาพ ใช้น้ำเสียงที่นุ่มนวลอยู่เสมอแม้เวลาที่เด็กโกรธ เสียใจ หรือมีพฤติกรรมไม่เหมาะสม

3. ให้ความสนใจกับเด็กอย่างเต็มที่ ไม่ปล่อยให้เด็ก เล่นตามลำพังหรือเล่นกับเพื่อนโดยไม่อยู่ในสายตาของอาสาสมัคร ไม่ควรสั่งสรรคักันเองหรือสนใจเล่นกับเด็กอื่นนานเกินควร

4. ระมัดระวังอันตรายที่อาจเกิดกับเด็ก โดยเฉพาะเด็กเล็กที่อาจเกิดอุบัติเหตุที่ไม่คาดฝันได้ง่าย เช่น หีบของชิ้นเล็กๆ เข้าปาก นั่งแล้วหายใจ หลงลืม เหนียวเหยียดลมหรือ ปลั๊กไฟ ฯลฯ

5. ก่อนส่งเด็กกลับบ้าน ควรมีการเตรียมเด็กว่าใกล้เวลากลับบ้านแล้ว ระหว่างทางให้สร้างบรรยากาศที่สบายๆ แม้เด็กจะไม่เต็มใจหรือเสียใจที่ต้องกลับบ้านก็ตาม

6. กรณีพบความผิดปกติ อาการเจ็บป่วย อุบัติเหตุ ที่เกิดขึ้นกับเด็ก ให้แจ้งเจ้าหน้าที่ทันที และแจ้งแม่หรือพี่เลี้ยงประจำบ้านทุกครั้งเมื่อส่งเด็ก

7. ไม่ใช่ความรุนแรงกับเด็กในทุกรูปแบบ
 ทางร่างกาย: ไม่ตี ไม่หยิก
 ทางวาจาและอารมณ์: ไม่ตะคอก ไม่ดุด่าไม่ใช้คำพูด
 ในเชิงลบที่เป็นการตำหนิเด็ก เช่น นิสัยไม่ดี ขี้เกียจ
 นำเกลียด หรือไม่ขู่เด็ก เช่น “หากไม่ทำตามจะไม่รัก จะไม่มารับอีกแล้ว”
 ไม่ล้อเลียนหรือหัวเราะเยาะเด็กเหมือนเป็นตัวตลก ฯลฯ
8. ไม่ตั้งสมณานามให้เด็กหรือตั้งชื่อที่ตอกย้ำปมด้อยของเด็ก
9. ไม่รับเด็กอื่นที่ไม่ใช่น้องตนเอง
10. ไม่ควรนำขนมเด็กกิน เนื่องจากเด็กจะไม่ยอมกินข้าว
11. ไม่ใช่จาม ซาม ซ้อน แก้ว ผ้าเช็ดหน้า ร่วมกับเด็ก คนอื่น
 หรือแม้แต่กับอาสาสมัครเอง
12. ไม่เปิดเผยชื่อ-นามสกุล สถานภาพความเป็นเด็กกำพร้า
 หรือรูปภาพของเด็กในสื่อที่เป็นสาธารณะ เช่น อินเทอร์เน็ต เฟสบุ๊ก ไลน์
 สิ่งดีพิมพ์ ฯลฯ เพราะเป็นการละเมิดสิทธิส่วนตัวของเด็กและครอบครัว
 ที่แท้จริง
13. ไม่พยายามค้นหาที่อยู่หรือครอบครัวเดิมของเด็ก เพราะ
 อาจส่งผลกระทบต่อเด็กหรือครอบครัวได้
14. เมื่อส่งเด็กกลับเข้าอาคารหรือบ้านแล้ว ให้อาสาสมัครแยก
 ออกจากเด็กเด็ดขาด ไม่ควรมีที่พาลังเล เพราะจะทำให้เด็กเกิดความไม่
 มั่นคงสับสนในการกลับอาคาร หรือบ้าน และอาจเกิดความยากลำบาก
 เมื่ออยู่ในความดูแลของพี่เลี้ยง

การสิ้นสุดการเป็นอาสาสมัคร

1. ไม่ปฏิบัติตามกฎเกณฑ์และข้อตกลง
2. ขาดการปฏิบัติงานอาสาสมัครเกินกว่า 1 เดือน
3. ขอยุติการเป็นอาสาสมัครด้วยตัวท่านเอง ให้แจ้งผู้ประสานงานทราบล่วงหน้า
4. เมื่อประสงค์รับบุตรบุญธรรมให้ออกจากการเป็นอาสาสมัคร

คำถามที่พบบ่อย

1. ทำไมต้องรับเด็กเพียงคนเดียว

ด้วยข้อจำกัดของการเลี้ยงดูที่มีเด็กมากมาย แต่มีแม่ หรือพี่เลี้ยงเพียงไม่กี่คน การมีผู้คนมากหน้าหลายตาเข้ามา ทำให้เด็ก ๆ เคยชินกับการ “ไม่มีใครเป็นของฉัน” และ “ฉันก็ ไม่ได้เป็นของใคร” การมีอาสาสมัครจึงเป็นประสบการณ์ครั้งแรกที่ดีสำหรับเด็ก ๆ อยากให้เด็ก ๆ มั่นใจอย่างเต็มเปี่ยมว่า “เขาถูกรัก” การได้ดูแลเอาใจใส่อย่างเต็มที่ และสม่ำเสมอ จะเป็นพื้นฐานที่สำคัญของการสร้างความผูกพัน หากอาสาสมัครมาแล้วต้องดูแลน้องครั้งละตั้งหลายคน สภาพก็จะเป็นเหมือนที่เด็กเคยชินอยู่ทุกวัน เพราะฉะนั้นเมื่อมีอาสาสมัครมาดูแล จึงเป็นประสบการณ์และช่วงเวลาพิเศษสำหรับเขานั้นคือ การได้ถูกดูแลเอาใจใส่แบบเฉพาะเจาะจงที่ตัวเขาเพียงคนเดียว

สำหรับเด็ก ๆ ที่มีอารมณ์อ่อนไหว ไม่มั่นคง การที่ อาสาสมัครมีเด็กดูแลหลายคนในเวลาเดียวกัน นอกจากไม่ช่วย เด็กแล้วยังอาจสร้างแผลในใจเพิ่มขึ้นได้

2. ทำไมเด็กป่วยบ่อยจัง

ประมาณร้อยละ 95 ของเด็กในสถานสงเคราะห์เกิด จากแม่ที่ตั้งท้องไม่พร้อม ซึ่งมีความตึงเครียดและไม่ได้ดูแล สุขภาพระหว่างตั้งท้อง เด็กๆ ส่วนใหญ่จึงมีต้นทุนด้านสุขภาพ ค่อนข้างต่ำ ไม่ค่อยแข็งแรงเสี่ยงต่อการเจ็บป่วย โดยเฉพาะในเด็กวัยต่ำกว่า 1 ปี นอกจากนี้เมื่อมาอยู่รวมกันจำนวนมาก และข้อจำกัดที่ไม่สามารถดูแลใกล้ชิดแบบเด็กบ้านทั่วไป ทำให้เด็กเจ็บป่วยได้ง่าย หายยาก และส่งผลกระทบต่อพัฒนาการของเด็กด้วย หากอาสาสมัครเข้าใจในพื้นฐาน และช่วยกันดูแลเด็กก็จะลดความเจ็บป่วยหรือช่วยสร้างสุขภาพที่ดีได้

3. ทำไมต้องรับ-ส่งเด็กตามเวลา

เมื่อมาเยี่ยมเด็กได้สักระยะหนึ่ง พี่อาสาอาจรู้สึกว่ายังเด็กได้อยู่กับอาสาสมัครตัวต่อตัวมากเท่าใด ก็ยังมีความสุข มีพัฒนาการที่ดีขึ้น แต่ก็ไม่จริงเสมอไป เพราะการรับส่งตามเวลาจะช่วยให้เด็กๆ เรียนรู้เรื่องการจำกัดความต้องการของตัวเอง และเรียนรู้เรื่องวินัยได้เป็นอย่างดี

4. ชื่อของใช้ส่วนตัวมาให้เด็กได้หรือไม่

อันที่จริงเด็กๆ มีของใช้ทุกอย่างค่อนข้างครบครันแล้ว แต่บางครั้งด้วยความรัก และความเอ็นดู อาสาสมัครอาจอยากซื้อของส่วนตัว เช่น เสื้อผ้า รองเท้า ตุ๊กตา ของเล่น ฯลฯ ให้กับเด็ก สามารถทำได้แต่ขอให้นำมาเฉพาะเวลามาเยี่ยมเด็ก และนำกลับทุกครั้ง

5. เหตุใดจึงไม่ควรล้อเลียนหรือตั้งสมญานามให้เด็ก รวมถึงคำหยาบเด็ก

โดยทั่วไปผู้ใหญ่มักแสดงการเอ็นดูเด็ก โดยการล้อเลียนหรือตั้งสมญานามให้เด็ก อาสาสมัครอาจรู้สึกว่าเป็นเรื่องธรรมดาไม่น่ามีผลกระทบอะไรต่อเด็ก แต่เด็กๆ สถานสงเคราะห์นั้นต่างจากเด็กบ้านทั่วไป เพราะสภาพจิตใจของเด็กๆ เพราะบาง ต้นทุนน้อยกว่าเด็กบ้าน การถูกล้อเลียน หรือตั้งสมญานามที่ตอกย้ำปมด้อย การคำหยาบเด็ก ยิ่งลดทอนคุณค่าของเด็กอย่างคาดไม่ถึง

6. ทำอย่างไรเวลาเด็กมีพฤติกรรมไม่น่ารัก

อาสาสมัครควรทำหน้าที่ให้สติเด็กอย่างสงบและจริงจัง เช่นว่า “เล่นน้ำลายแบบนี้ไม่ดีเลย เรามาเล่นอย่างอื่นกันดีกว่า”, “ถ้าหนูไม่กินข้าว ก็คงต้องกลับไปกินข้าวกับแม่ประจำบ้านแล้วละ หนูจะเลือกแบบไหนดี”, “พี่รักหนูนะ แต่พี่ไม่ชอบเลย ที่หนูแกล้งเพื่อน คราวหน้าไม่ทำแล้วนะ”

อย่าบ่นยืดยาว เด็กจะไม่เข้าใจว่าอาสาสมัครต้องการอะไร อย่าพูดว่าจะไม่รัก ไม่มารับอีกแล้วเพราะเป็นคนละเรื่องกัน เพราะเราไม่ชอบพฤติกรรมนั้นของเด็ก ไม่ใช่ไม่รักไม่ชอบเด็ก การชู้อาจได้ผลในขณะนั้น แต่จะทำให้เด็กเสียใจ รู้สึกแค้นกับตัวเอง และไม่ได้เรียนรู้ที่จะควบคุมตัวเองอย่างแท้จริง

7. ทำอย่างไรเมื่อเด็กกรีดร้อง หรือร้องไห้เอง

อาสาสมัครฯ ต้องตั้งสติและทำให้สงบก่อน เพราะท่าที่ที่สงบ ผ่อนคลายจะช่วยลดอารมณ์ของเด็กๆ ลงได้ หรืออย่างน้อยก็ไม่เพิ่มตีกรีด ความรุนแรงให้มากขึ้น จากนั้นลองค้นหาสาเหตุว่าเหตุใดเด็กจึงร้องไห้ หงุดหงิดอารมณ์เสีย ซึ่งอาจจำแนกได้ง่ายๆ ดังนี้

❁ มาจากความไม่สบายกาย เช่น ร้อน เหนื่อย ง่วง เพิ่งตื่นนอน หิว ไม่สบาย ฯลฯ เมื่อหาสาเหตุเจอแล้วก็แก้ไขได้ง่าย ปลอดภัยไป ร้อนก็อาบน้ำประแป้ง เช็ดเนื้อ เช็ดตัว ดื่มน้ำ หิวก็ให้กินนม อาหารมื้อหลักหรือกินขนมรองท้อง ง่วงก็ถ่มนอน ไม่สบายก็ปรึกษากับเจ้าหน้าที่ หรือส่งต่อให้พยาบาล หรืออาจต้องส่งกลับอาคารหรือบ้าน เพื่อพักผ่อนขึ้นอยู่กับสถานการณ์

❁ มาจากการถูกขัดใจ เช่น

- ไม่ให้กินขนมเพราะกินมากไปแล้ว ก็ต้องพยายามยืนยันเหตุผลด้วยท่าที่นุ่มนวล บอกเด็กว่า “เดี๋ยวหนูต้องกินข้าวแล้ว” หรือ “ถ้าหนูไม่ร้องไห้ไม่หงุดหงิด ก็จะเก่งมาก” เบี่ยงเบนให้เล่นของเล่นหรือทำกิจกรรมโปรดอื่นๆ เป็นการทดแทน

- เด็กอยากได้ของเล่นชิ้นที่เพื่อนเล่นอยู่ อาจอธิบายให้เด็กฟังว่า “พี่เข้าใจว่าหนูอยากเล่น แต่ว่าเพื่อน เล่นอยู่ หนูต้องรอก่อนนะ หนูเล่นของอย่างอื่นแทนได้มั้ย”

- ถึงเวลาส่งเด็กแล้ว เด็กไม่ยอมกลับตึก ยืนยันกับเด็กด้วยท่าที่นุ่มนวลว่า “พี่รู้ว่าหนูอยากอยู่ต่อ แต่ตอนนี้หมดเวลาแล้ว เดี่ยวอาทิตย์หน้าเราก็จะเจอกันเหมือนเดิมนะ ไม่ต้องร้องไห้”

- ก่อนถึงเวลาส่งเด็กทุกครั้ง ควรเตือน เด็กว่าใกล้จะหมดเวลาแล้ว เช่น “อีก 10 นาทีจะกลับตีกแล้วนะ” เพื่อให้เด็กเตรียมใจไว้ก่อนจะช่วยลดปัญหาการร้องไห้แงลงได้

❁ มาจากสาเหตุอื่นๆ

- เด็กๆ บางคนอาจเป็นเด็กอารมณ์ไม่มั่นคง วิดก กังวลง่าย เด็กก็ไม่ทราบว่าเป็นตัวเองหงุดหงิด เสียใจอะไร เด็กลักษณะนี้อาจร้องไห้ได้นานๆ อาสาสมัครต้องใช้ความอดทนอย่างมาก หากพยายามทำตามข้อแนะนำข้างบน เช็ดเนื้อ เช็ดตัว ให้ขนม ให้น้ำ พาเดินเล่น ฯลฯ อะไรต่างๆ แล้วยังไม่หยุดร้อง ก็ให้พยายามแยกเด็กไปหาที่ที่สบาย ไม้ร้อน ไม่มีคนมากคอยสนใจ (การมีคนมากอาจเป็นตัวเร้าอารมณ์ หรือทำให้สถานการณ์แย่ลง) ใช้ท่าที่สงบและนุ่มนวล ใช้มือ ลูบไล้ กอดหรืออุ้มเด็กไว้ พูดกับเด็กว่า “ร้องได้ เข้าใจว่า หนูไม่สบายใจ ไม่เป็นไร ถ้าเหนื่อยก็หยุดนะ” อาจร้องเพลง เบาๆ ถ้าเด็กไม่ยอมให้แตะเนื้อต้องตัวเราก็นั่งอยู่ใกล้ๆ เขา ส่งเสียงให้รู้ว่าเราใส่ใจเขา โดยปกติเด็กจะอารมณ์สงบได้ในที่สุด

- บางครั้งเด็กโตๆ บางคนอาจมีความรู้สึกที่ว่าพี่ ไม่รัก ไม่สนใจ หรือไม่ได้ตั้งใจแล้วหงุดหงิด โวยวาย ต่ำ ฯลฯ อาสาสมัครจำเป็นต้องใช้ท่าที่ที่สงบและจริงจัง แยกเด็กออกไปจากผู้คน บอกเขาว่า “ใจเย็นๆ ลองนั่งนิ่งๆ ดูก่อน โกรธได้แต่ ตาคคนอื่นไม่ได้นะ” หรือ “โกรธได้แต่ขว้างของแบบนี้ไม่ได้” “หายโกรธแล้วช่วยบอกให้พี่รู้ด้วยว่าหนูโกรธอะไร” โดย ปกติแล้วเด็กๆ จะสามารถคลี่คลายอารมณ์ตัวเองได้ในที่สุด อาสาสมัครค่อยๆ คุยกับเขาว่าโกรธ ไม่พอใจอะไรให้บอก ชื่นชมที่เขาสามารถควบคุมตัวเองได้ พาไปล้างหน้าล้างตา ตีมน้ำ เล่นกันตามปกติ

• เด็กพิเศษ เช่น ดาวน์ซินโดรม สมาธิสั้น ออทิสติก ฯลฯ โดยปกติอาสาสมัครฯ พยายามยืดหยุ่น ไม่คาดหวังเด็กมากจนเกินไปอยู่แล้ว แต่หากเด็กทำอะไรที่เป็นอันตรายต่อผู้อื่น หรือมีพฤติกรรมไม่เหมาะสม เช่น ตีผู้อื่น ด่าโว้ยวาย สามารถใช้วิธีเดียวกับเด็กโตๆ ได้ คือ แยกเด็กออกไปในที่ที่ไม่มีคน พลุกพล่าน พูดคุยโดยใช้คำพูดสั้นๆ กระชับ เช่น “ใจเย็นๆ หนูโกรธได้ แต่ตีเพื่อนไม่ได้ ด่าไม่ได้” ในกรณีที่เด็กตัวโตมาก และอาจไม่ยอมเคลื่อนย้ายง่ายๆ ก็ไม่ต้องฝืนพาเด็กออกไป เพราะอาจทำให้เขาโกรธมากขึ้น แต่ให้บอกว่า “ใจเย็นๆ ถ้ายังโกรธอยู่ก็นั่งนิ่งๆ ตรงนี้ ยังไม่ต้องไปไหน แต่จะไม่มีใครพูดด้วยเลยถ้ายังด่าอยู่” เมื่อเด็กสงบแล้วให้ชื่นชมว่า “เก่งมาก คราวหน้าไม่ทำแบบนี้อีกนะคะ”

ทุกกรณี อาสาสมัครควรใช้ความอดทน ใจเย็น เข้าใจ เด็กให้มากๆ เพราะไม่มีเด็กคนไหนอยากงอแง ร้องไห้ เอาแต่ใจ เด็กอยากเป็นเด็กดีของพี่ทั้งนั้น แต่หนูยังเด็ก ยังสับสนไม่เข้าใจ ความต้องการของตัวเองบ้าง, ยังควบคุมตัวเองไม่ได้บ้าง แต่ถ้าอาสาสมัครอดทนใจเย็นกับเขา เขาก็จะเรียนรู้วิธีการควบคุม อารมณ์นั้นจากอาสาสมัครได้

แต่ถ้าอาสาสมัคร รู้สึกว่าเริ่มโกรธหรือหงุดหงิดจน คิดว่าไม่สามารถควบคุมอารมณ์ ทำที คำพูดให้ดูสงบได้ ขอแนะนำให้หาตัวช่วย จะเป็นเจ้าหน้าที่หรืออาสาสมัครคนอื่นๆ ที่เข้าใจ สถานการณ์มาช่วยเป็นธุระให้ อย่่าจัดการต่อด้วยตัวเองเพราะจะแย่ด้วยกันทั้ง 2 ฝ่าย โดยเฉพาะเด็กเล็กๆ เวลาอาสาสมัคร เครียด โกรธหรือหงุดหงิด กล้ามเนื้อจะตึงแข็ง โดยที่เราไม่รู้ตัว แต่เด็กจะรับรู้ได้ซึ่งจะทำให้เด็กยิ่งเครียด ดังนั้นอาสาสมัครยังอุ้มเด็กไว้ เด็กก็ยังร้องไห้ไม่หยุด

8. ทำอย่างไรเมื่อเด็กต้องแยกจากเราไป

เมื่อท่านเป็นอาสาสมัครได้ระยะหนึ่ง เป็นไปได้ว่า “เด็ก” และ “อาสาสมัคร” อาจต้องแยกจากกันไปด้วยหลายสาเหตุ เช่น

- ❖ เด็กย้ายสถานสงเคราะห์ สำหรับเด็กๆ ที่อยู่ในสถานสงเคราะห์เด็กอ่อน เมื่ออายุถึงประมาณ 6-7 ปี จะต้องย้ายไปอยู่ในสถานสงเคราะห์อื่น อาสาสมัครต้องเตรียมใจตัวเอง และขอให้เตรียมเด็กด้วย โดยบอกให้เด็กได้ทราบตามความเป็นจริงว่า จะไปเยี่ยมได้บ่อยแค่ไหน หรือไม่สะดวกไปเยี่ยม อย่าให้ความหวังแล้วทำให้เด็กผิดหวัง บอกเด็กได้ว่าเราจะยังคงรัก และคิดถึงเสมอ

- ❖ เด็กไปอยู่กับครอบครัวอุปการะ มีเด็กจำนวนหนึ่งที่มีโอกาสได้ครอบครัวอุปการะซึ่งเป็นครอบครัวทดแทนชั่วคราว สำหรับ เด็ก สถานสงเคราะห์จะพยายาม แจ้งให้อาสาสมัครทราบล่วงหน้าก่อนที่เด็กจะไปอยู่กับครอบครัวอุปการะ เพื่อรักษาสีทธิ ส่วนตัวของครอบครัวอุปการะ ลดผลกระทบที่อาจเกิดกับเด็ก และไม่อนุญาตให้ไปเยี่ยมเด็กที่บ้านอุปการะ

- ❖ เด็กกลับไปอยู่กับครอบครัวที่แท้จริง มีเด็กส่วนหนึ่งที่พ่อแม่หรือญาติมีความพร้อมในการรับเด็กกลับไปเลี้ยงดูด้วยตนเอง ถือเป็นเรื่องดีอย่างยิ่งที่เด็กจะได้กลับไปอยู่กับครอบครัว อาสาสมัครควรตั้งใจ และไม่อนุญาตให้ไปเยี่ยมเด็กที่บ้าน

- ❖ เด็กเดินทางไปกับครอบครัวบุญธรรม มีเด็กจำนวนหนึ่งที่ครอบครัวที่แท้จริงไม่พร้อมจะเลี้ยงดู เพื่อให้เด็กเหล่านี้ ได้มีครอบครัวที่เป็นของตนเอง จึงได้มีการจัดหาครอบครัว บุญธรรมให้กับเด็กเหล่านี้ ซึ่งมีทั้งครอบครัวบุญธรรมชาวไทย และชาวต่างประเทศ เป็นเรื่องที่

นำยินดีสำหรับเด็กๆ อีกเช่นกัน ที่ต่อไปนี้เขาจะ เป็นส่วนหนึ่งของใครสักคนอย่างแท้จริง

กระบวนการคัดกรองครอบครัวบุญธรรมได้ทำอย่างละเอียดรอบคอบ อาสาสมัคร ไม่ต้องเป็นห่วงสวัสดิภาพของเด็ก และสามารถติดต่อขอทราบข่าวคราวของเด็กหรือ ส่งของให้เด็กผ่านทางสถานสงเคราะห์ได้บ้าง

แต่จากประสบการณ์พบว่าหลายครอบครัวอาจจะ หายใจเบียบไปเลย การเตรียมตัวเตรียมใจจะช่วยให้เรามีห่วง กังวลหรือเผ้ารอข่าวคราวจากเด็กมากจนเกินไป การแยกจากกัน อาจสร้างบาดแผลทางใจให้กับเด็กได้หากไม่มีการเตรียมการที่ดี ดังนั้นการเตรียมตัวเตรียมใจที่ดีของผู้ใหญ่ที่ใกล้ชิดจะเป็นส่วนที่ช่วยให้เด็กเผชิญกับการแยกจากและปรับตัวได้ดีไปด้วย

การเตรียมใจของอาสาสมัคร เป็นสิ่งที่จำเป็นมากๆ อาสาสมัครหลายคนที่ผ่านมาประสบการณ์เช่นนี้มากับเด็กหลายคนบอกว่า “เศร้านะ แต่คิดว่ามันได้ไปสู่จุดที่ดีแล้ว” และ ตัวอาสาสมัครก็ได้บรรลุถึงความหมายของ “ความรักที่ไม่ ครอบครอง” ขอให้ทุกคนเชื่อมั่นว่า ความรัก การดูแลเอาใจใส่ที่เราได้ทุ่มเทให้กับเด็กในช่วงที่ผ่านมาเป็นความทรงจำอันมีค่าที่อยู่ในใจของเด็กๆ เสมอ เป็นความสุขที่จะได้ระลึกถึงกันและ (อาจจะ) ได้พบกันอีกครั้งในวันข้างหน้า

สิทธิของหนู พี่รู้หรือยัง

เด็ก หมายถึง มนุษย์ทุกคนตั้งแต่เกิด จนถึงอายุต่ำกว่า 18 ปี
ยกเว้นผู้ที่แต่งงานถูกต้องตามกฎหมายก่อนอายุ 18 ปี

อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก (Convention on the Rights of the Child = CRC) คือ ปฏิบัติที่มีผลทางกฎหมาย อาจกล่าวได้ว่า เป็นกฎหมายระหว่างประเทศที่จัดทำขึ้นโดยคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนขององค์การสหประชาชาติ เมื่อ พ.ศ. 2532 และประเทศไทยได้ลงนาม (ให้สัตยาบัน) ที่จะปฏิบัติตาม เมื่อวันที่ 12 กุมภาพันธ์ 2535 เป็นต้นมา และมีผลบังคับใช้กับประเทศไทยเมื่อวันที่ 26 เมษายน 2535 เป็นต้นมา อนุสัญญานี้เป็นอนุสัญญาที่ทั่วโลกให้ความเห็นชอบมากที่สุด ปัจจุบันมีประเทศต่างๆ เข้าร่วมเป็นสมาชิกแล้ว 194 ประเทศ

หัวใจสำคัญของอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก คือ การไม่เลือกปฏิบัติต่อเด็ก และการกระทำใดที่เกี่ยวกับเด็ก ต้องคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของเด็ก

เนื้อหาสาระของอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก มุ่งคุ้มครอง สิทธิของเด็ก 4 ประการ ได้แก่

1. สิทธิที่จะมีชีวิตรอด

❖ เด็กต้องได้รับการเลี้ยงดูดูแลตั้งแต่อยู่ในครรภ์ ไม่ถูกทำให้แท้งได้กินนมแม่อย่างน้อย 6 เดือน และบิดามารดาได้รับคำแนะนำในการดูแลบุตร

❖ เด็กต้องได้รับการเลี้ยงดูจากบิดามารดาอย่าง ถูกต้องและเหมาะสม บิดา มารดาหรือผู้ปกครองมีหน้าที่ รับผิดชอบร่วมกันในการเลี้ยงดูเด็ก โดยรัฐจะช่วยเหลือบิดา มารดาในการเลี้ยงดู เช่น สถานเลี้ยงเด็ก ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ฯลฯ

❖ เด็กจะไม่ถูกแยกจากบิดามารดา ยกเว้นแต่กรณีจำเป็น หากบิดามารดาแยกทางกัน เด็กมีสิทธิที่จะติดต่อกับ บิดา หรือมารดาได้ และจะได้รับการช่วยเหลือจากรัฐ หากเด็ก ต้องถูกแยกจากครอบครัว

❖ เด็กต้องได้รับบริการด้านสาธารณสุขที่ได้มาตรฐาน ได้รับวัคซีนตามกำหนด ได้รับการรักษาพยาบาลในยามเจ็บป่วย และกรณีฉุกเฉิน

❖ เด็กได้กินอาหารครบ 5 หมู่ ได้อาศัยอยู่ในชุมชน สะอาดปลอดภัย มีเสื้อผ้า เครื่องนุ่งห่มที่เพียงพอ มีน้ำดื่มที่สะอาด

2. สิทธิที่จะได้รับการพัฒนา

- ❁ เด็กต้องได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยไม่เสียค่าใช้จ่าย ได้รับการสนับสนุนให้เข้าเรียนในระดับที่เหมาะสมตามศักยภาพของเด็ก
- ❁ เด็กต้องได้รับข้อมูลข่าวสารจากสื่อทั้งภายในและภายนอกประเทศ ไม่ว่าจะในรูปแบบใดๆ เช่น ห้องสมุด/โรงเรียน/ ชุมชน/หนังสือ/หนังสือพิมพ์/โทรทัศน์/หอกระจายข่าว/ อินเทอร์เน็ต ตลอดจนได้รับการคุ้มครองจากสื่ออันตรายต่างๆ
- ❁ เด็กพิการทางร่างกายและจิตใจต้องได้รับการดูแล ให้มีชีวิตที่ปกติสุข ให้สามารถพึ่งตนเองได้ และมีส่วนร่วมในชุมชน ต้องเข้าถึงการศึกษา การฝึกอบรม การดูแลสุขภาพ การมีงานทำ และสิ่งอำนวยความสะดวก
- ❁ เด็กต้องได้รับการพักผ่อนหย่อนใจ การได้เล่นตามวัยอย่างเหมาะสม และตามความสนใจ

3. สิทธิที่จะได้รับการปกป้องคุ้มครอง

- ❁ เด็กต้องมีเอกสารการเกิด มีชื่อ มีสัญชาติตามกฎหมาย
- ❁ เด็กต้องได้รับการคุ้มครองจากความรุนแรงทั้ง ร่างกายและจิตใจ มิให้ถูกทำร้ายจากบุคคลภายในหรือภายนอก ครอบครัว
- ❁ เด็กต้องได้รับการคุ้มครองจากการใช้แรงงาน การทำงานที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ หรืองานที่ทำให้ไม่ได้รับ การศึกษาอย่างเต็มที่ หรืองานที่มีผลกระทบต่อพัฒนาการทางร่างกาย สมอง จิตใจ
- ❁ เด็กต้องได้รับการคุ้มครองจากยาเสพติด และ สารพิษที่มีผลต่อจิตประสาททั้งหลาย เช่น ยาบ้า กาว ภัยูชา และต้องได้รับการคุ้มครองจากการใช้เด็กในการผลิต หรือจำหน่ายยาเสพติด

❁ เด็กต้องได้รับการคุ้มครองจากการค้ามนุษย์ การลักพา การขาย ไม่ว่าจะด้วยวัตถุประสงค์ใดๆ

❁ เด็กต้องได้รับการคุ้มครองจากการทรมาน การลงโทษที่โหดร้ายไร้มนุษยธรรม เช่น การเตะ การต่อย การเขี่ยนตี การจำคุกตลอดชีวิต การประหารชีวิต

❁ เด็กต้องได้รับการช่วยเหลือในกระบวนการยุติธรรม กรณีถูกกล่าวหาว่าทำผิด จะมีการจัดหาทนายให้ การมีนักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ หรือบิดา มารดา ร่วมในการสอบสวน หรือให้ปากคำ ทุกขั้นตอน ในการพิจารณาคดีจะต้อง คำนึงถึงมนุษยธรรม

❁ เด็กต้องไม่ถูกละเมิดความเป็นส่วนตัวไม่ถูกทำให้ได้รับความอับอาย เสื่อมเสียชื่อเสียง

❁ เด็กต้องได้รับความคุ้มครองจากภัยสงคราม จะไม่ถูกเกณฑ์ให้มีส่วนร่วมในการสู้รบกรณีสงคราม และได้รับการดูแล ถ้าได้รับผลกระทบจากภัยสงคราม

❁ เด็กต้องได้รับการฟื้นฟูทั้งร่างกาย และจิตใจ กรณีเด็กถูกกระทำที่ไม่เหมาะสม เช่น ถูกข่มขืน ถูกทำร้าย ถูกค้า ประเวณี ถูกตัดสินว่าทำผิด ถูกทอดทิ้ง เป็นต้น

❁ เด็กต้องได้รับการคุ้มครองจากการแสวงประโยชน์ ทางเพศ และการละเมิดทางเพศ จากการถูกชักจูง หรือบีบบังคับให้ร่วมกิจกรรมทางเพศ การนำค้าประเวณี การแสดง ลามก อนาจาร และจากสื่อลามกต่างๆ เช่น หนังสือ วีวี ซีดี อินเทอร์เน็ต ฯลฯ

❁ เด็กที่มีความแตกต่างทางด้านถิ่นกำเนิด วัฒนธรรม ประเพณี ศาสนา และภาษา ต้องได้รับการดูแลอย่างเท่าเทียม

4. สิทธิที่จะมีส่วนร่วม

- ✿ เด็กมีสิทธิที่จะแสดงความคิดเห็นในเรื่องที่มีผลกระทบต่อตนเองโดยเสรี ทั้งนี้ตามสมควรแก่อายุ และวุฒิภาวะของเด็ก
- ✿ เด็กมีเสรีภาพในการแสดงออก การนับถือศาสนา การแสวงหา การได้รับข้อมูลข่าวสาร โดยไม่กระทบต่อสิทธิของผู้อื่น
- ✿ เด็กมีสิทธิเสรีภาพในการรวมกลุ่ม ชมรมและการชุมนุมอย่างสงบ
- ✿ เด็กมีสิทธิที่จะมีส่วนร่วมด้านศิลปะ และวัฒนธรรมในชุมชนของตนเอง

โครงการพัฒนาแหล่ง (ศูนย์) เรียนรู้ และส่งเสริมจิตอาสาเพื่อเด็ก ในสถานสงเคราะห์

มูลนิธิสุขภาพไทยได้ริเริ่มในการส่งเสริมบทบาทอาสาสมัครให้เข้ามาช่วยงานในสถานสงเคราะห์ ซึ่งเป็นกำลังในการสร้างและเสริมความสุขให้กับเด็กที่ขาดโอกาสต่างๆ โดยนับตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2548 ดำเนินงานอาสาสมัครในสถานสงเคราะห์เด็กอ่อนปากเกร็ด ได้นำความรู้ของมูลนิธิสุขภาพไทยด้านการนวดสัมผัสเด็กแรกเกิดถึง 2 ขวบ ได้ฝึกฝนให้อาสาสมัครและให้อาสาสมัครไปนวดสัมผัสให้เด็กในสถานสงเคราะห์อีกทอดหนึ่ง ซึ่งส่งผลดีต่อพัฒนาการทั้งร่างกายและอารมณ์ของเด็กๆ และ

ได้ถ่ายทอดความรู้ทักษะนี้สู่เจ้าหน้าที่ในสถานสงเคราะห์ด้วย ต่อมา ปี พ.ศ. 2553 ได้มีโอกาสขยายงานอาสาไปสู่สถานสงเคราะห์เด็กอ่อน บ้านพญาไท โดยนำความรู้ของมูลนิธิสุขภาพไทยด้านการนวดสัมผัส เด็กแรกเกิดถึง 2 ขวบ ไปขยายผล และรับอาสาสมัครสอนหนังสือให้กับ เด็กที่ขาดโอกาส เพื่อเป็นการเติมความรู้และความรักความอบอุ่น ซึ่งเป็นต้นทุนชีวิตให้กับเด็กในสถานสงเคราะห์ในวัยเยาว์ พร้อมทั้งยังได้เริ่ม สร้างเครือข่ายจิตอาสาเพื่อช่วยเหลือส่วนรวม พร้อมกับการได้เรียนรู้และ ฝึกฝนตนเอง ให้สามารถเป็นแบบอย่างที่ดีต่อสาธารณชนในด้านของผู้มี สุขภาวะที่ดีผ่านช่องทางการทำงานอาสาสมัคร โดยเฉพาะการมีสุขภาวะ ทางจิตวิญญาณ นำสู่การสร้างภูมิคุ้มกันในชีวิตใจของอาสาสมัคร ในปี พ.ศ. 2555 ขยายงานอาสาสมัครไปสู่สถานสงเคราะห์เด็กหญิงบ้านราชวิถี และ สถานคุ้มครองและพัฒนาคนพิการบ้านเฟื่องฟ้า ปี พ.ศ. 2557 ขยายงาน อาสาสมัครไปสู่สถานคุ้มครองและพัฒนาคนพิการบ้านนทภูมิ และปี 2558 ขยายงานอาสาสมัครไปสู่สถานสงเคราะห์เด็กอ่อนรังสิต

ตลอด 10 ปีที่ผ่านมาพบว่า มีอาสาสมัครที่ผลัดเปลี่ยนมาดูแล เด็กๆ มากกว่า 2,000 คน ในจำนวนนับพันคนนั้นถือว่าเป็น “อาสาละ ยะสั้น” คือได้ร่วมดูแลเด็กๆ คนละประมาณ 3-4 เดือน โดยอาสาสมัคร จำนวนนี้ได้พัฒนาตนเองก้าวสู่อาสาที่เรียกว่า “อาสาละ ยะยาว” หมายถึงอาสาสมัครที่มุ่งมั่นทำงานต่อเนื่องในการดูแลเด็กๆ มากกว่า คนละ 6 เดือน บางคนทำต่อเนื่อง 7-10 ปีก็มี จำนวนอาสาละ ยะยาว เหล่านี้มีปริมาณสะสมไม่ต่ำกว่า 400 คนจึงเป็นทุนทางสังคมที่สำคัญ มาก การทำงานอาสาสมัครที่สละแรงกายและใจอย่างต่อเนื่องนี้ได้พิสูจน์

และได้รับการประเมินผลให้เห็นว่า เด็กๆ จำนวนมากที่มีพี่อาสาดูแลนั้น จะมีพัฒนาการด้านร่างกายและอารมณ์ดีขึ้นอย่างเห็นได้ชัด จากการประเมินผลของผู้ประเมินภายนอก พบว่า เด็กมีพัฒนาการดีขึ้นภาพรวม เด็กที่อาสาสมัครได้ร่วมดูแล มีหลากหลายวัยและสถานการณ์ ทั้งเด็กเล็ก เด็กโต และเด็กพิเศษ ซึ่งมีพัฒนาการที่ดีขึ้นทั้งทางด้านกาย (ความแข็งแรงของกล้ามเนื้อ และการเคลื่อนไหว) สังคม (พฤติกรรม อารมณ์ และการปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น) การเรียนรู้ (การพัฒนาตนเองด้านต่างๆ) โดยเฉพาะพฤติกรรมไม่เหมาะสมที่ต้องการให้อาสาฯ ช่วยพัฒนา มีพัฒนาการที่ดีขึ้น เช่น การต่อต้าน เรียกร้องความสนใจ ไม่เล่นกับคนอื่น ก้าวร้าว กัด ตี ทำร้ายตัวเอง หวงของ เป็นต้น

ด้วยการทำงานอย่างต่อเนื่อง ซึ่งส่งผลบวกต่อพัฒนาการของเด็ก และส่งเสริมสุขภาพให้กับอาสาสมัครทุกคนแล้ว การดำเนินงานยังได้พัฒนาระบบงานอาสาสมัครในสถานสงเคราะห์ซึ่งได้รับความร่วมมือจากกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงมนุษย์ ซึ่งการทำงานที่ผ่านมาได้ผลลัพธ์และสร้างระบบงานที่สำคัญ ได้แก่

1. ระบบการมีคณะกรรมการการประจำสถานสงเคราะห์ ซึ่งประกอบด้วย ผู้ปกครองและบุคลากรของสถานสงเคราะห์นั้น นักวิชาการภายนอก (อาจารย์ในมหาวิทยาลัยในสาขาที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเด็ก หรือจิตวิทยาเด็ก) ตัวแทนอาสาสมัคร และตัวแทนจากมูลนิธิสุขภาพไทย สหทัยมูลนิธิ ซึ่งกลไกนี้เป็นกลไกในการช่วยส่งเสริม พัฒนาและแก้ไข ปัญหาในงานอาสาสมัคร

2. ระบบคณะทำงานหรือ core team ผู้ประสานงานที่เป็นบุคลากรของสถานสงเคราะห์ ตัวแทนอาสาสมัคร และเจ้าหน้าที่มูลนิธิ คณะทำงานนี้จะใกล้ชิดกับหน่วยงานอาสาสมัคร ซึ่งเป็นผลดีต่อการรับมือในปัญหาที่เกิดขึ้น หรือทำงานเชิงรุกในการพัฒนาศักยภาพเด็กๆ ได้เหมาะสม

3. ระบบการพัฒนาศักยภาพบุคลากร เช่น การฝึกอบรม การจัดทัศนศึกษาดูงานให้กับอาสาสมัครและบุคลากรแต่ละสถานสงเคราะห์ อย่างสม่ำเสมอ

4. การประชุมสรุปบทเรียน/การถอดบทเรียน เป็นประจำทุกๆ จบรอบงานอาสาสมัคร และประจำปี

วัตถุประสงค์

1. เพื่อส่งเสริมและพัฒนาแหล่ง (ศูนย์) การเรียนรู้การทำงานอาสาสมัครในสถานสงเคราะห์ ซึ่งมีระบบและกลไกงานอาสาสมัครที่บริหารและจัดการโดยสถานสงเคราะห์และร่วมมือกับภาคประชาสังคม

2. เพื่อสนับสนุนและส่งเสริมให้อาสาสมัครมีบทบาทในการพัฒนาสุขภาวะและทักษะชีวิตที่เหมาะสมให้กับเด็ก

3. เพื่อขยายแนวความคิด ระบบกลไก และตัวอย่างงานอาสาสมัครในสถานสงเคราะห์เผยแพร่สู่สาธารณะให้เป็นแบบอย่างและกระตุ้นให้สังคมเข้ามามีส่วนร่วมในงานจิตอาสา

พื้นที่ดำเนินการ จำนวน 5 แห่ง ได้แก่

1. สถานสงเคราะห์เด็กอ่อนปากเกร็ด
2. สถานสงเคราะห์เด็กอ่อนรังสิต
3. สถานสงเคราะห์เด็กหญิงบ้านราชวิถี
4. สถานคุ้มครองบ้านเฟื่องฟ้า
5. สถานคุ้มครองบ้านนนทภูมิ

ยุทธศาสตร์การทำงาน

ในการดำเนินงานโครงการได้ใช้หลักการทำงานแบบ “หุ้นส่วนการพัฒนา” หรือ “การมีส่วนร่วมจากภาคส่วนต่างๆ” เพื่อส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ซึ่งจะนำไปสู่การทำงานอาสาสมัครในเชิงระบบ กล่าวคือร่วมคิดร่วมกำหนดเป้าหมายของระบบงานอาสาสมัคร สร้างกลไกการดำเนินงานร่วมภารกิจในขั้นตอนการดำเนินงานต่างๆ ตลอดจนช่วยกันพัฒนาวิธีการหรือเครื่องมือหรือสื่อเพื่อการสร้างสุขภาวะให้เด็กและตัวอาสาสมัครด้วย ตลอดจนพัฒนาวิทยากร (ผู้ประสานงานประจำสถานสงเคราะห์) ให้มีศักยภาพทำหน้าที่ถ่ายทอดความรู้ให้หน่วยงานที่สนใจ ทั้งในส่วนของสถานสงเคราะห์ต่างๆ หน่วยงานรัฐอื่นๆ รวมถึงภาคเอกชน หรือผู้สนใจส่งเสริมสนับสนุนงานอาสาสมัคร อาจกล่าวได้ว่ากลยุทธ์การทำงานเหล่านี้ จะสร้างแหล่ง (ศูนย์) เรียนรู้เพื่อสร้างเสริมงานอาสาสมัครเพื่อเด็กในสถานสงเคราะห์ได้อย่างยั่งยืน ซึ่งมุ่งสร้างเสริมแหล่ง (ศูนย์) เรียนรู้เพื่อสร้างเสริมงานอาสาสมัครเพื่อเด็กในสถานสงเคราะห์ได้อย่างยั่งยืนประกอบด้วย 3 กลยุทธ์

กลยุทธ์ที่ 1 การพัฒนาระบบและกลไกการบริหารและดำเนินงานของแหล่ง (ศูนย์) การเรียนรู้งานอาสาสมัครในสถานสงเคราะห์

กลยุทธ์นี้ให้ความสำคัญในการสร้างเสริมพัฒนาระบบและกลไกงานอาสาสมัคร โดยเริ่มจากนโยบาย แผนปฏิบัติงานระดับกรมกิจการเด็กและเยาวชน (ดย.) กรมพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ (พส.) โดยการที่ผู้บริหารเห็นชอบกับการทำงานและมีคำสั่งแต่งตั้ง “คณะกรรมการกำกับทิศ” (กลไกที่ 1) เพื่อสนับสนุนงานอาสา กำหนดแนวทางส่งเสริมพัฒนางานอาสาสมัคร คณะกรรมการกำกับทิศจะมีส่วนสนับสนุนและขับเคลื่อนให้เกิดนโยบายไปสู่แผนปฏิบัติงาน ในระดับคณะทำงานประจำสถานสงเคราะห์ และไปสู่งานหน่วยดูแลงานอาสาสมัครในสถานสงเคราะห์ด้วย กลยุทธ์ที่ 1 แบ่งงานออกเป็น 3 ส่วน คือ

กลไกที่ 1 คณะกรรมการกำกับทิศ

กลไกที่ 2 คณะทำงานประจำสถานสงเคราะห์

กลไกที่ 3 สร้างเสริมหน่วยดูแลระบบงานอาสาสมัครในสถานสงเคราะห์

กลยุทธ์ที่ 2 การเสริมสร้างและพัฒนาศักยภาพ บุคลากรและอาสาสมัคร

การเสริมสร้างและพัฒนาศักยภาพบุคลากรและอาสาสมัครมีความสำคัญและความจำเป็นต่อการพัฒนาศักยภาพให้กับคนทำงานเพื่อเด็กในสถานสงเคราะห์ ดังนั้น**บุคลากรและอาสาสมัคร**ควรได้รับการส่งเสริมพัฒนาศักยภาพในด้านต่างๆ ที่จำเป็นเพิ่มมากขึ้น ย่อมส่งผลดีต่อ

การพัฒนาการทางกายและใจของเด็กทุกคนในสถานสงเคราะห์ ยุทธศาสตร์นี้เป็นการพัฒนาศักยภาพ และเพิ่มขีดความสามารถของ บุคลากร อาสาสมัครในกลุ่มเป้าหมายซึ่งจะช่วยให้ไปทำงานกับเด็กได้ดี ยิ่งขึ้นและส่งเสริมพัฒนาศักยภาพอาสาสมัครระยะสั้น (4 เดือน) เกิด กระบวนการส่งเสริม สนับสนุนการเป็นอาสาสมัครระยะยาว เพื่อ สนับสนุนการทำงานดูแลและเสริมพัฒนาการเด็กของสถานสงเคราะห์ อย่างต่อเนื่อง

กลยุทธ์ที่ 3 การประชาสัมพันธ์แหล่ง (ศูนย์) การเรียนรู้อาน อาสาสมัครในสถานสงเคราะห์ และสื่อสารสาธารณะ

การสื่อสารสาธารณะมีบทบาทอย่างมากต่อนำเสนอประเด็นที่ สำคัญอย่างน้อย 3 ประเด็นคือ

1) ให้สาธารณชนเข้าใจ รับรู้ข้อมูลถึงสภาพสังคมไทยที่มีสถาน สงเคราะห์รับเลี้ยงเด็ก และให้เข้าใจต้นตอหรือสาเหตุที่ครอบครัวไม่ สามารถดูแลเด็กได้ ซึ่งเมื่อเข้าใจมากขึ้นจะนำไปสู่การพยายามแก้ไข ปัญหาที่ต้นทาง

2) การทำงานด้านเด็กกับอาสาสมัครในสถานสงเคราะห์ ด้วย พลังอาสาสมัครเป็นพลังบริสุทธิ์ และเป็นต้นทุนทางสังคมที่มีศักยภาพ อย่างมากในการเข้ามาร่วมกันดูแลเด็กและเยาวชน ซึ่งเป็นคนรุ่นต่อไป ของสังคมไทย

3) การสื่อสารสาธารณะถึงกระบวนการเรียนรู้งานด้าน
อาสาสมัคร ซึ่งนำรูปธรรม แหล่ง(ศูนย์)เรียนรู้ด้านการส่งเสริมการเป็น
อาสาสมัครเพื่อเด็กในสถานสงเคราะห์ ที่เป็นตัวอย่างในการขับเคลื่อน
ให้เห็นสิ่งดีๆ หรือประสบการณ์งานอาสาสมัครที่งดงามให้ผู้อื่นได้รับรู้
และสร้างโอกาสให้มาร่วมเป็นอาสาสมัคร หรือสนับสนุนงานอาสาใน
รูปแบบอื่นๆ ซึ่งเป็นการสร้างเสริมพลังบวกในสังคมไทยให้มาช่วยกัน
ขับเคลื่อนงานเพื่อเด็กและเยาวชน

โดยความร่วมมือ: กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (พม.)
สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.)
สหทัยมูลนิธิ และมูลนิธิสุขภาพไทย

องค์กรรับผิดชอบ: มูลนิธิสุขภาพไทย
www.thaihof.org

พลังอาสาสมัครสร้างสุข มูลนิธิสุขภาพไทย

0-2589-4243, 087-510-1687

มูลนิธิสุขภาพไทย

